

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н. Соня Карабелъова

по конкурса за „професор“ по професионално направление
3.2 Психология,
за нуждите на Нов български университет, Магистърски факултет, Департамент
„Когнитивна наука и психология“, обявен в ДВ бр. 87 от 17.10.2023 г.

Основание за изготвяне на становището: заповед З-РК-50/30.11.2023 г. на Ректора на НБУ.

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

В конкурса участва един кандидат: доц. д-р Елена Андонова от НБУ.

Елена Андонова завършва специалност „Английска филология“ към СУ „Св. Кл. Охридски“ през 1985 г. и придобива степента „магистър“. През 1999 г. Е. Андонова защитава докторска дисертация на тема: „Стратегии на евфемизация на „смърт“ в Университет на Уелс, Кардиф, Великобритания, потвърдена от ВАК (Диплома № 52/13.05.2005, утвърдена с Протокол № 15/27.04.2005) за научна и образователна степен „доктор“.

В периода 1985 – 1987 г. Е. Андонова работи като учител в Национална гимназия за древни езици и култури, София. От 1987 до 1990 г. тя е хоноруван асистент към катедрата „Англицистика“ на ФКНФ, СУ „Св. Кл. Охридски“. В периода 1990-1994 г. е преподавател в Атлантически колеж (Колежи на обединения свят), а от 1995 до 2005 г. работи като асистент и главен асистент в Департамент по Когнитивна наука и психология на НБУ. От 2002 г. е хоноруван преподавател – изследовател към Университет Джорджтаун, Вашингтон, САЩ. От 2005 до 2010 г. е научен сътрудник и преподавател в Институт по пространствено познание към Университета на Бремен, Германия. От 2011 г. е асистент и в момента е доцент в Департамент по Когнитивна наука и психология на НБУ.

Доц. д-р Елена Андонова води множество лекционни курсове в бакалавърската програма по Психология на български и английски език, както и в магистърските програми „Психология на развитието“ и „Когнитивна наука“ към НБУ.

От представената справка за натовареността на доц. д-р Андонова е видно, че лекционните дисциплини, на които тя е титуляр, изцяло са по темата на конкурса.

2. ХАБИЛИТАЦИОНЕН ТРУД

За участието си в конкурса доц. д-р Елена Андонова представя хабилитационен труд – монография: „Ранно езиково развитие. Граматика“. Трудът отговаря на всички изисквания за монография и **напълно съвпада с тематиката на обявения конкурс**. Това ми дава основание да направя извода, че **доц. д-р Е. Андонова** изпълнява изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НБУ, според който кандидатите трябва да представят публикуван монографичен труд или равностойни публикации в специализирани научни издания в областта на конкурса, които не повтарят публикации за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

3. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР“.

Доц. д-р Елена Андонова представя справка със съответен доказателствен материал. От справката става ясно, че доц. д-р Е. Андонова *изпълнява минималните национални изисквания* съгласно ЗРАСРБ (изменение и допълнение ДВ бр. 15 от 19.02.2019 г., таблица 1, Област 3. Социални, стопански и правни науки, 3.2. Психология). По конкретно: за групи А, Б и В, съответно показатели 1, 2 и 3 тя има необходимите точки, тъй като притежава степената „доктор“, която носи 50 т., а също така представя хабилитационен труд, който носи 100т.

За Група Г (П4 до П10) Правилникът за прилагане на ЗРАСРБ поставя изискване за публикациите за професор, според което кандидатът трябва да има най-малко 200 точки. Въз основа на представената справка от доц. д-р Е. Андонова нейните публикации носят 247,78 т.

По отношение на Група Д (П11 до П13) според същия Правилник, кандидатът за професор трябва да има и 120 т. от цитирания. Справката за цитиранията, представена от доц. д-р Елена Андонова, показва цитирания, които се равняват на 555 т.

За Група Е се изисква минимум от 100 т. и справката, представена от кандидатката – доц. Андонова, показва общо 470 т.

За Група Ж минималният брой точки е 70, като справката на доц. Елена Андонова показва общо 150 т.

Данните за показателите по Група 3 в справката сочат 120 т. при минимум 70 т.

За показателите по Група И се изискват минимум 70 т., а в справката на доц. Андонова са отразени 100 т.

4. ПУБЛИКАЦИИ

Представената от доц. д-р Е. Андонова справка с научните трудове по темата на конкурса показва следното: една самостоятелна монография по темата на конкурса; 10 статии в списания, реферирани и индексирани в WoS и SCOPUS – 2 самостоятелни и 8 в съавторство; 20 статии и доклади в нереперирани списания с научно рецензиране, от които 8 самостоятелни и останалите в съавторство; 1 студия в реферирано списание в съавторство.

Представените от кандидатката научни трудове не повтарят такива от предишни процедури за придобиване на научно звание и академична длъжност. В представените за конкурса научни трудове не е установено плагиатство.

5. НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ И НАУЧНИ ПРИНОСИ

Представените от доц. д-р Елена Андонова научни публикации са изцяло в проблематиката на обявения конкурс. Основната монография „Ранно езиково развитие. Граматика“ се фокусира върху разбирането за механизмите и контекста на ранното детско развитие. В нея се разглеждат подходи и концепции, свързани с предпоставките, целите, методологията, анализите и изводите от изследвания в областта на психолингвистиката на развитието. В теоретичната част са представени нативистичният (биолингвистичен) подход на Ноъм Чомски и подходът, основан на употребата, на Томасело, Бейтс и Макуини. Също така е направен обзор на различни видове изследователска методология в областта на ранното езиково развитие с акцент върху методологията на родителски доклади на MBCDI и на българската адаптация ВЕРБА. В труда са описани данни от проведено изследване и е направен обзор на чуждестранни изследвания и анализи на данните за различни аспекти на граматичното развитие на респондентите в българската извадка. Изведени са практически предложения, свързани с установяване на типичното развитие за български език, както и индивидуални различия по отношение на периода на поява и развитие на конкретни езикови умения. Доц. Андонова прави практически предложения, свързани с планирането на психологически, образователни и други интервенции, които могат да бъдат от полза на различни специалисти и консултанти. Основните приноси на монографията се отнасят до

разработването и прилагането на нова за българската социокултурна среда методология за ранното езиково развитие на децата, усвояващи български език.

В представените публикации се третират проблеми на най-ранното езиково развитие на децата, усвояващи български език. На базата на данни от собствени емпирични изследвания е разработен инструментариум за изследване на ранното езиково развитие у нас за научни и практически цели. Допълнително в публикациите се представят траекторията и етапите на типичното лексикално и граматично развитие на големи извадки от деца у нас, направени са межкултурни и междуезикови сравнения и са изследвани социодемографските фактори, които рефлексират върху ранното езиково развитие на децата у нас. Специално искам да отчета и оригиналното проучване на нуждите на български семейства на деца с разстройство от аутистичния спектър и други нарушения, което допринася за подпомагане на семействата и за интеграцията на децата. Друг оригинален принос на научно-изследователската работа на доц. Андонова, отразен в публикациите, се отнася до психологията на обработка на езикова информация от възрастни. Резултатите показват взаимодействие на граматичния род на думата в български език и пола на изследваното лице при изпълнение на експериментални задачи за повтаряне и класификация на съществителни, прилагателни и глаголи в българския език, както и при задача за пространствена перспектива и сравнение на визуални стимули с изречения, които правилно или не ги описват.

Смятам, че представените публикации от доц. д-р Е. Андонова са изцяло в проблематиката на обявения конкурс и отразяват идеи, свързани с проблематиката в областта на психолингвистиката на ранното детско развитие.

Напълно приемам приносите на доц. д-р Е. Андонова, които могат да бъдат допълнени и обобщени по следния начин.

1. От представените научни трудове може да са направени заключения, че доц. д-р Е. Андонова е изграден изследовател, който има силен интерес не само към теоретичните анализи и емпиричните изследвания, но преди всичко към практико-приложните аспекти на работата.
2. Обща характеристика на научните публикации е интерпретацията на идеите и понятията в три мета обекта на психологическото познание: теория, метод и експеримент в смисъла на практическо действие.
3. Представените публикации са свързани с реално съществуващ значим обект или принцип на психологическата наука. Важен критерий признак за

методологическата грамотност на доц. д-р Андонова е вграждането теоретичните познания не само в изследователската дейност, но и в консултантската практика.

4. Натрупаната фактология в изследванията рефлектира върху различни области на психолингвистиката на ранното детско развитие.

6. ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Доц. д-р Елена Андонова има задължителни курсове, които води в бакалавърската и магистърска програма по „Психология“ в Департамента по Когнитивна наука и психология и в други специалности на НБУ. Всички тези лекционни курсове са в областта на обявения конкурс.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доц. д-р Елена Петрова Андонова – отговаря на всички изисквания на ЗРАСРБ и на правилниците за неговото приложение както в страната, така и в НБУ. Тя има дългогодишен опит и стаж в НБУ. Автор и титуляр е на част от лекционните курсове, които са предмет на настоящия конкурс. Цялостното творчество на доц. д-р Андонова предлага обстоен, системен и задълбочен анализ на постиженията в сферата на психолингвистиката на ранното детско развитие, пречупени през оригиналната интерпретация на авторката. Тя притежава богат изследователски опит, натрупан от участието ѝ в различни научноизследователски проекти.

В резултат на високата оценка на научната и преподавателската дейност на доц. д-р Елена Андонова категорично подкрепям избирането ѝ за „професор“ по професионално направление 3.2. Психология в НБУ.

10.02.2024 г.

гр. София

Член на научното жури:

(проф. д.пс.н. Соня Карабельова)